

УДК 338.43:351.82:639.3(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/39.8>

Сидоренко В.О.

аспірант відділу аграрного ринку та міжнародної інтеграції

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1146-6283>

УДОСКОНАЛЕННЯ СТИМУЛЮЮЧОЇ РОЛІ ДЕРЖАВИ У ГАЛУЗІ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ АКВАКУЛЬТУРИ)

У статті обґрунтовано необхідність посилення стимулюючої ролі держави у системі продовольчого забезпечення України на прикладі аквакультури як стратегічної підсистеми продовольчих систем і сільських економік. Показано, що в умовах воєнних і післявоєнних обмежень ключовими чинниками розвитку аквакультури є не лише фінансова підтримка, а й передбачуваність доступу до водних ресурсів, ефективність адміністративних процедур та інституційна спроможність реалізації політик. Запропоновано трирівневу модель державного стимулювання, що поєднує економічні, регуляторні та інноваційні інструменти з акцентом на цифровізацію, дерегуляцію, просторове планування, КРІ (Key Performance Indicators, ключові показники ефективності) та моніторинг. Розкрито роль Закону України «Про аквакультуру» як інституційного ядра сектору та обґрунтовано потенціал програм компенсації вирощування рибопосадкового матеріалу.

Ключові слова: державне регулювання, продовольче забезпечення, продовольча безпека, аквакультура, стимули, дерегуляція, цифровізація, біобезпека, просторове планування.

Постановка проблеми. Забезпечення продовольчої безпеки є одним із ключових завдань державної економічної політики, особливо в умовах воєнної нестабільності, порушення логістичних ланцюгів і зростання залежності від імпорту продовольчих товарів. Для України ці виклики посилюються структурними диспропорціями аграрного виробництва та недостатнім рівнем розвитку окремих галузей, зокрема аквакультури, яка має значний, але нереалізований потенціал.

Аквакультура як складова агропродовольчої системи здатна відігравати важливу роль у забезпеченні населення доступними джерелами тваринного білка, зменшенні тиску на природні рибні ресурси та розвитку сільських територій. Водночас її розвиток в Україні стримується низкою факторів інституційного, фінансового та регуляторного характеру, що зумовлює необхідність активної та цілеспрямованої участі держави у формуванні стимулюючого середовища.

Таким чином, наукове обґрунтування напрямів удосконалення стимулюючої ролі держави у сфері продовольчого забезпечення на прикладі аквакультури є актуальним як з теоретичного, так і з практичного погляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного регулювання аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки широко висвітлюються у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. У звітах Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) [4] аквакультура розглядається як ключовий чинник глобальної продовольчої трансформації та сталого використання водних біоресурсів.

Значний внесок у дослідження державного регулювання, продовольчого забезпечення і безпеки в даній галузі зроблено у працях О.Е. Williamson [7],

О.М. Бородіної [9], О.В. Шубравської [11] та інших, які доводять необхідність державної підтримки інноваційних моделей виробництва в галузі аквакультури і регуляторної координації галузі. Аналітичні матеріали Європейської Комісії [3] та OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, Організація економічного співробітництва та розвитку) [5] акцентують увагу на програмно-фондових механізмах стимулювання аквакультури та її ролі у досягненні цілей сталого розвитку.

Водночас питання адаптації зазначених підходів до українських умов, з урахуванням специфіки національної економіки та сучасних викликів, залишаються недостатньо опрацьованими.

Метою статті є розроблення концептуальних підходів до формування ефективної системи державних стимулів розвитку аквакультури в контексті посилення продовольчої безпеки України. Для досягнення поставленої мети передбачено:

- проаналізувати інституційні засади державного регулювання розвитку аквакультури;
- визначити ключові економічні та регуляторні інструменти державної підтримки галузі;
- окреслити напрями підвищення ефективності державної політики з урахуванням європейського досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Посилення продовольчої безпеки в Україні в умовах тривалої невизначеності воєнного періоду та складної траєкторії післявоєнного відновлення потребує переосмислення ролі держави у формуванні стійких продовольчих систем [2; 9, с. 112–130; 11, с. 7–12]. Сектора, здатні швидко нарощувати внутрішню пропозицію високоякісного білка та створювати робочі місця у сільських

громадах, набувають особливої цінності. Аквакультура належить до таких секторів, оскільки поєднує потенціал ефективного використання внутрішніх водойм, можливості технологічної модернізації виробництва та перспективи інтеграції у європейські ринки за умови гармонізації правил безпечності, простежуваності та біобезпеки [1; 8].

Для України характерним є значний, однак фрагментовано використаний ресурсний потенціал внутрішніх водойм і прибережних акваторій. Це означає, що ключовими бар'єрами розвитку виступають не лише природні обмеження, а передусім інституційні й економічні чинники: інвестиційні ризики, високі транзакційні витрати дозвільних процедур, розпорошеність стимулів, слабка прогнозованість правил доступу до водних ресурсів, обмежений доступ виробників до довгострокового капіталу, а також недорозвиненість інноваційної інфраструктури [4; 7, с. 15–32, 171–185]. За таких умов стимулююча роль держави має бути спрямована не на заміщення ринку, а на зниження системних бар'єрів і прискорення технологічного переходу сектору до більш продуктивних та екологічно збалансованих моделей.

Базовим актом, що визначає рамку державної політики у сфері розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури, є Закон України «Про аквакультуру» [10, ст. 1–6]. Його значення виходить за межі формального окреслення термінів і процедур, оскільки він фактично формує інституційне ядро сектору та задає логіку взаємодії господарської діяльності з вимогами екологічної збалансованості. Наявність визначеного предметного поля діяльності, принципів державної політики та розмежування повноважень органів влади створює передумови для проектування стимулів – від режимів доступу до водних об'єктів до вимог біобезпеки та ринкового нагляду [10, ст. 5–6].

Водночас специфіка аквакультури полягає в тому, що вона інтегрована в складну систему регулювання, де рішення щодо розміщення господарств, використання земель водного фонду, режимів водокористування, охорони довкілля, якості продукції та ветеринарного контролю мають бути взаємоузгодженими [8; 10, ст. 1–6]. Тому ефективність базового закону визначається не лише його нормами, а й ступенем координації з водним і земельним законодавством, екологічними процедурами, правилами оцінки впливу на довкілля, вимогами щодо безпечності харчових продуктів і ветеринарними стандартами. У воєнних умовах і в період відновлення ця координація набуває критичної ваги: деградація екосистем, ризики забруднення вод, руйнування інфраструктури та зростання логістичних витрат підсилюють потребу в системному, а не фрагментарному управлінні сектором.

Потенціал чинної нормативної рамки полягає у здатності стати «точкою збору» різних компонентів галузевого управління. Законодавча логіка дозволяє розвивати більш складні інструменти державної політики – басейнове планування, ризик-орієнтовані режими біобезпеки, паспортизацію водойм, цифровізацію дозвільних процедур, простежуваність руху гідробіонтів [10, ст. 2–4; 7; 13; 15–17; 24]. Гармонізація з європейськими підходами у сфері здоров'я тварин (зокрема принципами, закладеними в праві ЄС) і стан-

дартами WOAH (World Organisation for Animal Health, Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин) здатна підвищити експортний потенціал продукції та зменшити епізоотичні ризики [8]. Однак реалізація такого потенціалу вимагає переходу від «нормативної достатності» до «інституційної дієвості», коли закон підкріплюється підзаконними процедурами, цифровими сервісами, прозорими правилами доступу до ресурсів і результативним контролем.

Стимулююча роль держави в аквакультурі реалізується через три взаємопов'язані канали. Перший канал – економічні стимули, які охоплюють прямі дотації та компенсації, гранти, пільгове кредитування, податкові режими, гарантійні інструменти та співфінансування інвестицій [4, с. 55–78; 10, ст. 20]. Другий канал – регуляторні стимули, що передбачають дерегуляцію, скорочення транзакційних витрат у дозвільних процедурах, прозорі правила доступу до водних ресурсів та просторове планування [1]. Третій канал – інтелектуально-інноваційні стимули, пов'язані зі співфінансуванням наукових досліджень і розробок, трансфером технологій, професійною підготовкою кадрів, розвитком консультативної інфраструктури та цифровізацією управління [3, с. 45–60; с. 215–230].

Сукупний ефект цих каналів визначається не лише обсягом фінансових ресурсів, а прогнозованістю правил і спроможністю інституцій забезпечувати швидку реалізацію політики на місцях [4]. Саме тому дерегуляцію в контексті аквакультури доцільно трактувати не як послаблення державної ролі, а як її трансформацію: від адміністративного контролера до координатора і сервісного інституту, який забезпечує прозорість, однаковість правил та передбачуваність доступу до ресурсів [4, с. 102–118; 6, с. 1–12].

Запровадження у 2025 році механізму державної компенсації на вирощування рибопосадкового матеріалу (малька) через Державний аграрний реєстр є показовим прикладом переходу до більш адресного й структурно важливого стимулювання [2]. Особливість цього інструмента полягає в тому, що він спрямований на критичну ланку виробничого циклу, яка визначає виробничу гнучкість, можливість зміни видового складу, швидкість обороту біомаси та здатність господарств переходити від екстенсивних до інтенсивних моделей вирощування [4, с. 145–162]. Доступність якісного посадкового матеріалу є умовою масштабування не лише ставкової аквакультури, а й капіталомістких технологій на кшталт RAS-систем, садкового морського вирощування та інтегрованих багатотрофічних моделей [2].

Економічний ефект компенсаційних механізмів проявляється як мультиплікативний: підтримка первинних виробників малька підвищує пропозицію біоматеріалу, знижує витрати товарних господарств, скорочує біологічні ризики та створює передумови для підвищення продуктивності [4]. Проте не менш важливим є інституційний ефект: компенсація стимулює формування спеціалізованих регіональних кластерів, у межах яких бізнес, наука і технологічні компанії можуть консолідуватися навколо спільних проектів [5, с. 131–150; с. 552–565]. Саме кластеризація відкриває можливості для селекції, підвищення резистентності до хвороб, розвитку інкубаційних потуж-

ностей та інвестицій у біотехнологічні лабораторії, які в іншому разі залишалися б економічно недосяжними для більшості операторів.

Компенсаційна підтримка риборозсадкового матеріалу водночас формує передумови для підвищення біобезпеки. Гарантований доступ до сертифікованого біоматеріалу знижує ризик занесення хвороб, підвищує прозорість походження гідробіонтів та створює основу для розбудови систем простежуваності [8]. У перспективі це наближає сектор до стандартів, які є необхідними для інтеграції у ринки з підвищеними вимогами до безпечності та контролю здоров'я тварин [1; 8]. Отже, компенсація витрат на виробництво малька доцільно трактувати не як короткострокову підтримку, а як стратегічний інструмент трансформації, ефективність якого зростатиме за умови доповнення цифровізацією простежуваності, розвитком генетичних програм, модернізацією інфраструктури та реформуванням механізмів доступу до водних об'єктів.

Аналітичні огляди регуляторного середовища вказують на необхідність зниження транзакційних витрат бізнесу шляхом дерегуляції та цифровізації процедур, а також формування прозорих правил просторового планування. У секторі аквакультури множинність взаємодій із державними органами – від водного й земельного управління до екологічного та ветеринарного контролю – створює значний адміністративний тягар. За цих умов навіть добре спроектовані фінансові стимули можуть втратити реальну «стимулюючу» силу через затримки, невизначеність і витрати на погодження [4; 10, ст. 7; 13].

Вирішення проблеми доцільно пов'язувати зі створенням інтегрованої електронної платформи («єдиного вікна») для процедур аквакультурного бізнес-циклу, яка охоплюватиме дозвільні дії, доступ/оренду водних об'єктів, погодження біобезпечних планів, звітність та взаємодію з контролюючими органами [1]. Важливість такого інструмента полягає не лише в спрощенні процедур, а в зміні логіки регулювання: цифрова інтеграція зменшує дублювання вимог, усуває міжвідомчі колізії, підвищує прозорість і створює основу для даних-орієнтованого управління [4]. У поєднанні з електронними паспортами водних об'єктів, цифровими картами придатності водойм і реєстрами водокористування «єдине вікно» може стати технічною платформою для простежуваності та для подальшої гармонізації з підходами ЄС [1].

Окремою умовою зниження інвестиційних ризиків є просторове планування, яке передбачає визначення, картографування та публічний доступ до інформації про ділянки, придатні для аквакультури, із типовими умовами користування, строками, тарифами та екологічними обмеженнями. Наявність публічних карт аквакультурних зон зменшує інформаційну асиметрію, підвищує передбачуваність і здешевлює вхід у сектор, що особливо важливо для малих і середніх виробників. Просторове планування також знижує конфліктність між різними користувачами водного простору та полегшує інтеграцію екологічних обмежень у бізнес-планування [1; 10, ст. 7, 13].

Ефективність реформ посилюється запровадженням ризик-орієнтованого державного нагляду, за якого частота та глибина перевірок залежать від профілю

ризиків господарства. Такий підхід дозволяє концентрувати ресурси контролю там, де ймовірно порушення або екологічні та біобезпечкові загрози є значущими, і водночас зменшувати тиск на підприємства з високим рівнем відповідності. Ризик-орієнтований нагляд у цифровому середовищі може спиратися на електронні дані, що підвищує об'єктивність контролю та сприяє детінізації сектору [4, с. 210–224; 10, ст. 24–26].

Європейський досвід демонструє, що ефективне стимулювання розвитку рибного господарства та аквакультури спирається на програмний підхід і цільові фонди. У межах 2021–2027 років Європейський фонд морського, рибного господарства та аквакультури (EMFAF) функціонує як інструмент стратегічного спрямування галузі, поєднуючи підтримку сталої аквакультури, інновацій, переробки, цифровізації та заходів зі зменшення впливу на довкілля. Важливо, що в такій моделі ключову роль відіграє не лише масштаб фінансування, а структурована логіка: гранти, кредити, технічна допомога й екологічні вимоги утворюють узгоджену екосистему розвитку, у якій державна підтримка є умовною та результативною [1].

Для України адаптація програмно-фондової логіки може стати основою переходу від фрагментарних і короткострокових заходів до стратегічно орієнтованої політики [1; 2]. Доцільним є формування галузевої програми-«парасольки» з кількома лініями фінансування, спрямованими на сталі технології та інновації, біобезпеку, переробку і збут, людський капітал та цифровізацію управління [1]. В умовах післявоєнної відбудови особливого значення набуває здатність такої програми акумулювати різні джерела: бюджетні кошти, міжнародну допомогу, місцеве співфінансування та інноваційні фінансові інструменти [2]. У такій конфігурації держава отримує можливість не лише компенсувати витрати, а керувати структурною модернізацією, спрямовуючи підтримку на капіталомісткі технології, інкубаційні центри, підвищення енергоефективності, розвиток генетичних програм і систем простежуваності [1; 2].

Принципово важливою рисою програмно-фондового підходу є умовність підтримки та використання ключових показників ефективності. Підтримка має бути пов'язана з вимірюваними результатами: продуктивністю, показниками виживання, біобезпечковими стандартами, часткою продукції з доданою вартістю, експортними параметрами, впровадженням «зелених» технологій та енергоефективності. Умовність виплат зменшує ризик «заміщення» приватних інвестицій державними коштами й водночас стимулює інновації та модернізацію [4].

Поточна система стимулів в Україні характеризується обмеженим масштабом фінансування та фрагментацією інструментів, що не формує критичної маси інвестицій у технологічне оновлення. Високі транзакційні витрати, зумовлені множинністю процедур та регуляторними невизначеностями, знижують ефективність навіть корисних програм. Слабкий зв'язок між підтримкою і результативністю, а також обмежений доступ малих і середніх господарств до довгострокового кредитування та гарантій фактично консервують екстенсивні моделі виробництва і стримують розвиток переробки [4, с. 233–248].

Удосконалення стимулюючої ролі держави доцільно пов'язувати з одночасним реформуванням трьох контурів [2, с. 18–27; 4, с. 250–268]. По-перше, фінансово-програмного, що забезпечує масштабування адресних стимулів на модернізацію інтенсивних систем і біо-безпекових заходів, розширення кредитно-гарантійних інструментів для МСП (малих та середніх підприємств) та поглиблення підтримки виробництва рибопосадкового матеріалу із компонентом селекції й інкубації стратегічних видів [2]. По-друге, регуляторно-цифрового, який має включати інтегроване «єдине вікно», електронні реєстри й паспортизацію водойм, а також публічні карти зон аквакультури як інструмент просторового планування [1]. По-третє, інтелектуально-інноваційного, спрямованого на співфінансування НДДКР (науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт) і пілотних проєктів, створення центрів компетенцій та відкритих даних, необхідних для зниження інформаційної невизначеності та прийняття інвестиційних рішень на об'єктивній основі [2; 3].

Критичним елементом такої трансформації є моніторинг і оцінювання. Без інтегрованої системи оцінки впливу політики держава втрачає можливість коригувати інструменти та концентрувати ресурси на найбільш результативних напрямках. Публічна звітність щодо використання коштів і досягнутих ефектів підвищує довіру та стабільність програм у довгостроковій перспективі [4].

Висновки. Аквакультура в Україні має потенціал стати одним із дієвих інструментів посилення продо-

вольчої безпеки та драйвером регіонального розвитку в умовах післявоєнної відбудови. Базова нормативна рамка, сформована Законом України «Про аквакультуру», створює інституційне ядро сектору та передумови для розгортання сучасних управлінських інструментів. Водночас для досягнення трансформаційного ефекту потрібна системна модернізація стимулюючої ролі держави, що має об'єднувати економічні стимули, регуляторну реформу та інтелектуально-інноваційні інструменти.

Запуск державної компенсації витрат на виробництво рибопосадкового матеріалу може виконати функцію «точки структурного зламу», оскільки впливає на весь виробничий цикл, підвищує біобезпеку та створює умови для кластеризації, селекції й технологічної модернізації. Однак максимальний результат можливий лише за умови поєднання таких адресних інструментів із цифровізацією процедур, «єдиним вікном», просторовим плануванням і ризик-орієнтованим наглядом.

Адаптація програмно-фондового підходу, близького до європейської логіки EMFAF, дозволяє перейти від фрагментарної підтримки до цілісної політики, що поєднує фінансування з умовністю, KPI та прозорим моніторингом. Саме синергія нормативно-інституційного, фінансово-програмного та інтелектуально-інноваційного контурів здатна забезпечити перехід української аквакультури до моделі зростання, орієнтованої на інновації, екологічну стійкість і конкурентоспроможність на внутрішніх та зовнішніх ринках.

Список використаних джерел:

1. European Union. European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF) 2021–2027. Brussels: European Commission, 2021. URL: https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/funding-and-investment/emfaf_en (дата звернення: 06.12.2025).
2. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Blue Transformation in Fisheries and Aquaculture. Rome: FAO, 2022. URL: <https://www.fao.org/fishery/en/bluetransformation> (дата звернення: 11.12.2025).
3. Lundvall B.-Å. National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning. London: Pinter Publishers, 1992. Pp. 45–76, 215–247.
4. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Innovation, Productivity and Sustainability in Food and Agriculture. Paris: OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/agriculture-and-fisheries.html> (дата звернення: 09.12.2025).
5. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990. Pp. 131–173, 552–589.
6. Rodrik D. Industrial Policy for the Twenty-First Century. CEPR Discussion Paper. 2004. No. 4767. Pp. 1–12, 27–39.
7. Williamson O.E. The Economic Institutions of Capitalism: Firms, Markets, Relational Contracting. New York: Free Press, 1985. Pp. 15–45, 171–205.
8. World Organisation for Animal Health (WOAH). Aquatic Animal Health Code. Paris: WOAH, актуал. ред. URL: https://tr-europe.woah.org/app/uploads/2024/08/en_csaa_2024-1.pdf (дата звернення: 17.12.2025).
9. Бородіна О.М. Продовольча безпека: теорія, методологія, практика. Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2014. С. 112–168, 241–286.
10. Про аквакультуру: Закон України від 18 верес. 2012 р. № 5293-VI (зі змін. і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2013. № 43. Ст. 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17> (дата звернення: 10.12.2025).
11. Шубравська О.В. Сталій розвиток агропродовольчої системи України: виклики та пріоритети. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 3. С. 7–24.

References:

1. European Union (2021) *European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF) 2021–2027*. European Commission. Available at: https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/funding-and-investment/emfaf_en (accessed 06 December 2025).
2. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2022) *Blue transformation in fisheries and aquaculture*. Rome: FAO. Available at: <https://www.fao.org/fishery/en/bluetransformation> (accessed 11 December 2025).
3. Lundvall B.-Å. (1992) *National systems of innovation: Toward a theory of innovation and interactive learning*. London: Pinter Publishers.
4. Organisation for Economic Co-operation and Development (2021) *Innovation, productivity and sustainability in food and agriculture*. Paris: OECD. Available at: <https://www.oecd.org/en/topics/agriculture-and-fisheries.html> (accessed 09 December 2025).
5. Porter M. E. (1990) *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.
6. Rodrik D. (2004) *Industrial policy for the twenty-first century*. Working paper No. 4767, Paris: CEPR.

7. Williamson O. E. (1985) *The economic institutions of capitalism: Firms, markets, relational contracting*. New York: Free Press.
8. World Organisation for Animal Health (2024) *Aquatic Animal Health Code*. Paris: WOAH. Available at: https://tr-europe.woah.org/app/uploads/2024/08/en_csaa_2024-1.pdf (accessed 17 December 2025).
9. Borodina O. M. (2014) *Prodovolcha bezpeka: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Food security: theory, methodology, practice]. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian)
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2013) *Pro akvakulturu: Zakon Ukrainy vid 18 veresnia 2012 r. No. 5293-VI (zi zminamy i dopovnenniamy)* [On aquaculture: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 43, Article 616. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17> (accessed 10 December 2025). (in Ukrainian)
11. Shubravskaya O. V. (2018) Stalyi rozvytok ahroprodovolchoi systemy Ukrainy: vyklyky ta priorityty [Sustainable development of the agri-food system of Ukraine: challenges and priorities]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 3, pp. 7–24. (in Ukrainian)

Sydorenko Viktor
NSC “Institute of Agrarian Economics”

ENHANCING THE INCENTIVE ROLE OF THE STATE IN UKRAINE’S FOOD SECURITY SYSTEM (EVIDENCE FROM THE AQUACULTURE SECTOR)

This article addresses the policy challenge of accelerating aquaculture development in Ukraine under prolonged wartime uncertainty and the transition to post-war recovery. The aim is to justify an integrated state incentive framework that strengthens food security, expands domestic supply of high-quality protein, and supports employment and value creation in rural communities. The topic is relevant because disrupted logistics, elevated investment risk, constrained public budgets, and tighter market requirements for safety and traceability increase the cost of doing business and slow modernization in primary food sectors. The research methodology combines institutional analysis of policy tools, comparative assessment of alternative regulatory designs, logical modelling and synthesis of incentive channels, and expert evaluation of implementation constraints at the territorial level. A problem-oriented mapping of the aquaculture business cycle is used to identify where public intervention can most effectively reduce transaction costs, improve predictability, and crowd-in private investment. The results propose a coherent model of state stimulation built around three complementary channels: economic instruments that mobilize investment and working capital through targeted compensation, risk-sharing finance, and performance-linked support; regulatory modernization that streamlines permits and access to water resources through digital services, spatial planning, and risk-based oversight while preserving environmental and biosecurity safeguards; and intellectual-innovation measures that accelerate technology diffusion, training, advisory services, and data-driven governance. The study shows that the payoff from public spending is determined not only by the size of funding, but also by the stability of rules, the speed of administrative decisions, and the institutional capacity to deliver policies consistently across regions. Practical value is provided by a set of actionable design principles for programs and monitoring, enabling authorities and producers to select incentive packages, define measurable indicators, and implement reforms that improve investment attractiveness, reduce compliance costs, raise biosecurity, and support market integration.

Keywords: state regulation, food supply, food security, aquaculture, incentives, deregulation, digitalization, biosecurity, spatial planning.

JEL classification: Q22, Q18, H23, O13, O38

Дата надходження статті: 22.01.2026

Дата прийняття статті: 16.02.2026

Дата публікації статті: 03.03.2026